

Sadržaj

Uvod	8
------------	---

Grčka i rimska mitologija

Uvod	12
Genealogija Olimpijana	14
Veliki grčki bogovi	15
Zevs / Jupiter, kralj Olimpa	16
Posejdon / Neptun, pomorski bog	20
Had / Pluton, bog Podzemlja	22
Harpije, zlokobna božanstva	23
Demetra / Cerera, boginja majka	24
Hera / Junona, Zevsova žena	26
Hefest / Vulkan, zanatlija	28
Arej / Mars, bog rata	30
Apolon, bog umetnosti	32
Artemida, boginja lova	36
Atena / Minerva, mudrost	38
Hermes / Merkur, glasnik	40
Afrodita / Venera, ljubav	42
Herakle / Herkul, snaga	46
Dionis / Bah, pijanstvo	50
Eros / Kupidon, bog želje	52
Nemeza, boginja mere	54
Asklepije / Eskulap, spasenje	55
Pan, bog životinjskog nagona	56
Prijap, bog seksa	57
Tetida, morska nimfa	58
Faetont, sin Sunca	59
Kibela, frigijska boginja	60
Nimfe, grčke boginje	62
Faun, rimski bog	63
Kentauri, grčka čudovišta	64
Gorgone, žene čudovišta	65
Adonis, fenički bog	66
Kastor i Polideuk	67

Prometej, sin jednog titana	68
Pandora, prva žena	69
Nioba, grčka heroina	70
Narcis, grčki heroj	71
Tezej i Minotaur	72
Amazonke, ratnice	74
Minoj, kralj Krita	76
Pelop i Tantal	78
Jason i zlatno runo	79
Persej i Meduza	80
Ahil i Trojanski rat	82
Helena, najpleša među ženama	83
Odisej i povratak u zavičaj	84
Orfej, pesnik	86
Edip, tebanski heroj	88
Antigona, Edipova ćerka	91
Etrurski panteon	92
Eneja, trojanski junak	93
Janus, bog sa dva lica	94
Saturn, vrhovni bog	95
Lari, bogovi zaštitnici	96
Vesta, boginja ognjišta	97

Egipatska mitologija

Uvod	100
Hermopolitanska ogdoada	102
Heliopoljska eneada	103
Geb, Zemlja i Nut, Nebo	104
Amon-Ra, bog ovan	106
Ptah, bog Memfisa	108
Sehmet, moćnica	109
Aton, sunčev disk	110
Apis, sveti bik	112
Hathor, boginja Neba	114
Maat, ravnoteža	116
Tot, pisar	117

Anubis, bog sahranjivanja	118	Indra, nepobedivi	176
Oziris, vaskrsli bog	120	Rudra, Crveni	178
Izida, Ozirisova čarobnica	122	Aditi, boginja bez granica	180
Horus, kralj neba	123	Agni, bog vatre	182
Set, Zlo	124	Soma, božansko piće	184
Neftida, jalovost	125	Kama, bog ljubavi	187
Bastet, boginja mačka	126	Brama, nemerljivi	188
Bes, božanska luda	127	Šiva, blagonakloni	190

Mitologija Srednjeg istoka

Uvod	130
Mitra, indoevropski bog	132
Ahura Mazda, tvorac Persije	134
Anahita, persijska boginja	137
Baal, kananski bog	138
Tiamat, haos	140
Anu, suvereni	142
Kumarbi, drevni	143
Tešub, huritski bog	144
Enlil, veliki	146
Nergal / Era, gospodar Podzemlja	148
Ninurta, obnovitelj vlasti	152
Enki / Ea, mudrost	154
Marduk, vavilonski bog	156
Adapa, akadski junak	158
Inana, ljubav i rat	160
Sin, bog cikličnog poretka	162
Šamaš, svetlost	163
Gilgameš, junak iz Sumera	164
Ištar, boginja ljubavi	167

Indijska mitologija

Uvod	170
Varuna, simbol raja	172
Puruša, prvobitno biće	173
Prađapati, prvobitno biće	174
Jama, prvi smrtnik	175

Indra, nepobedivi	176
Rudra, Crveni	178
Aditi, boginja bez granica	180
Agni, bog vatre	182
Soma, božansko piće	184
Kama, bog ljubavi	187
Brama, nemerljivi	188
Šiva, blagonakloni	190
Durga, boginja	193
Skanda, mladić	194
Ganeša, bog sa glavom slona	195
Višnu, blagonakloni	196
Krišna, Crni	200
Rama, jedan od Višnuovih avatara	204
Hanuman, natčovek	207
Parašurama, uništitelj	208
Višvamitra, isposnik	209

Kineska i mongolska mitologija

Uvod	212
Fu Si, prvi car	214
Houang-ti / Huangdi	216
Guan-di, bog rata	218
Guan'jin, boginja samilosti	219
Đu Džung Ba Sjan	220
Ju Veliki	222
Ji, nebeski strelac	226
Tengri, mongolski bog	230

Japanska mitologija

Uvod	234
Amaterasu, carev predak	236
Izanagi i Izanami, bogovi života	238
Susano-vo, bog oluje	240
Okininuši, medicina i magija	241

Mitologija Okeanije

Uvod246
Tane248
Kvat250
Sestre Vavilak252
Maui, spadalo254

Pretkolumbovska mitologija

Uvod258
Icama, gušter260
Šiuhtekuhltli, vatra261
Tlalok, kiša262
Uicilopočtli, Sunce u zenitu263
Kecalkoatl, pernata zmija264
Teskatlipoka, zadimljeno ogledalo265

Mitologija Afrike i Madagaskara

Uvod268
Ama, dogonski bog-stvoritelj270
Zanahari, madagaskarski bog-stvoritelj272
Mavu-Lisa, bogovi blizanci naroda Fon274
Vak, dobri bog276

Šango, osvjetnik277
Ešu, spadalo278
Kintu, prvi čovek280

Keltska mitologija

Uvod284
Dagda286
Teutates, ratnik287
Kernunos, bog sa jelenjim rogovima288
Epona, boginja konja289
Ogmios, Kelt290
Kuhulin, nepobedivi ratnik291
Lug, majstor mnogih veština292
Puil, mudrac294
Tristan i Izolda296
Fin Mak Kul, ratnik i učenjak300
Kralj Artur301

Mitologija Severne i Srednje Evrope

Uvod304
Odin, bog sa gavranovima306
Tor, bog sa čekićem308
Loki, prepredenjak310
Frej, najlepši među bogovima312
Valkire, anđeli borbe313
Sventovit i slovenski bogovi314

Anđeli i demoni315
Ostala bića-posrednici316

Bibliografija317
Indeks318
Poreklo fotografija322

Zevs / Jupiter, kralj Olimpa

Svemoćni

Zevs je najpre samo jedan od bogova i poslednji Kronov sin. Pokrenuvši svoju braću, uvlači ih u borbu protiv oca i sila haosa, osvaja apsolutnu vlast i gospodari svetom.

Zevs je predstavljan kao čovek u zrelim godinama, sa bradom, dok u ruci nosi žezlo, simbol svoje vlasti, ili podiže svoje omiljeno oružje, munju. Često se uz njega nalazi orao.

Sin je Krona i Reje. Kako je Kronu prorečeno da će ga jedno od njegove dece zbaciti sa prestola, on svako od njih odmah po rođenju proždire. Reja tada odlučuje da šesto dete rodi noću u tajnosti, a umesto deteta Kronu daje kamen umotan u pelene. Tako je, prevarivši muža, spasila Zevsa.

Osvajač vlasti

Briga o detetu poverena je nimfama, kuretima i kozi Amalteji. Kada Amalteja umre, Zevs će se njenom kožom koristiti kao štitom. Odlučuje da se domogne vlasti. Od Metide dobija opijat koji Krona, pošto ga proguta, natera da povraća svoju decu. Oslobođeni zatim kiklope i hekatonhejre, storuke i pedesetoglave džinove, koje je Kron zarobio u Tartaru; oni mu daju munju i grom. Naći će se, tako, na čelu prave vojske. Rat protiv Krona traje deset godina. Zevs odnosi pobjedu, a bogovi među sobom žrebom dele vlast: Zevs dobija nebo; Posejdon, more; a Hadu pripada podzemni svet.

Ali, njihovu premoć, odmah osporavaju giganti, bića nepobedive snage koja mogu da budu ubijena samo zajedničkom akcijom boga i čoveka. Zevs uzima u pomoć Herakla, tada još smrtnika, i neprijateljima zadaje poraz.

Suočava se zatim sa unutrašnjom zaverom. Heri, Ateni i Posejdonu je dosta vlasti kralja Olimpa, te odlučuju da okuju Zevsa, ali Tetida, koja mu ostaje verna, upozorava diva Brijareja. Ovaj demonstrira svoju snagu i natera zaverenike u bekstvo.

Gospodar

Zevs postaje najveći među bogovima na Olimpu i neosporni gospodar. Kao bog svetlosti, on je izvor svih nebeskih pojava; izaziva kišu i sušu, lepo i ružno vreme, predvodi bure i oluje.

Zevs je i garant poretka među bogovima i među ljudima. Presuđuje u sukobima: između Apolona i Herakla oko vlasništva nad delfskim tronošcem, između Apolona i Ide oko toga kome će pripasti Marpesa; između Palade i Atene prilikom njihove borbe; između Atene i Posejdona oko prevlasti nad Atikom; između Afrodite i Persefone oko Adoniseve ljubavi. On ne pravi ustupke, njegove su odluke pravedne i uravnotežene.

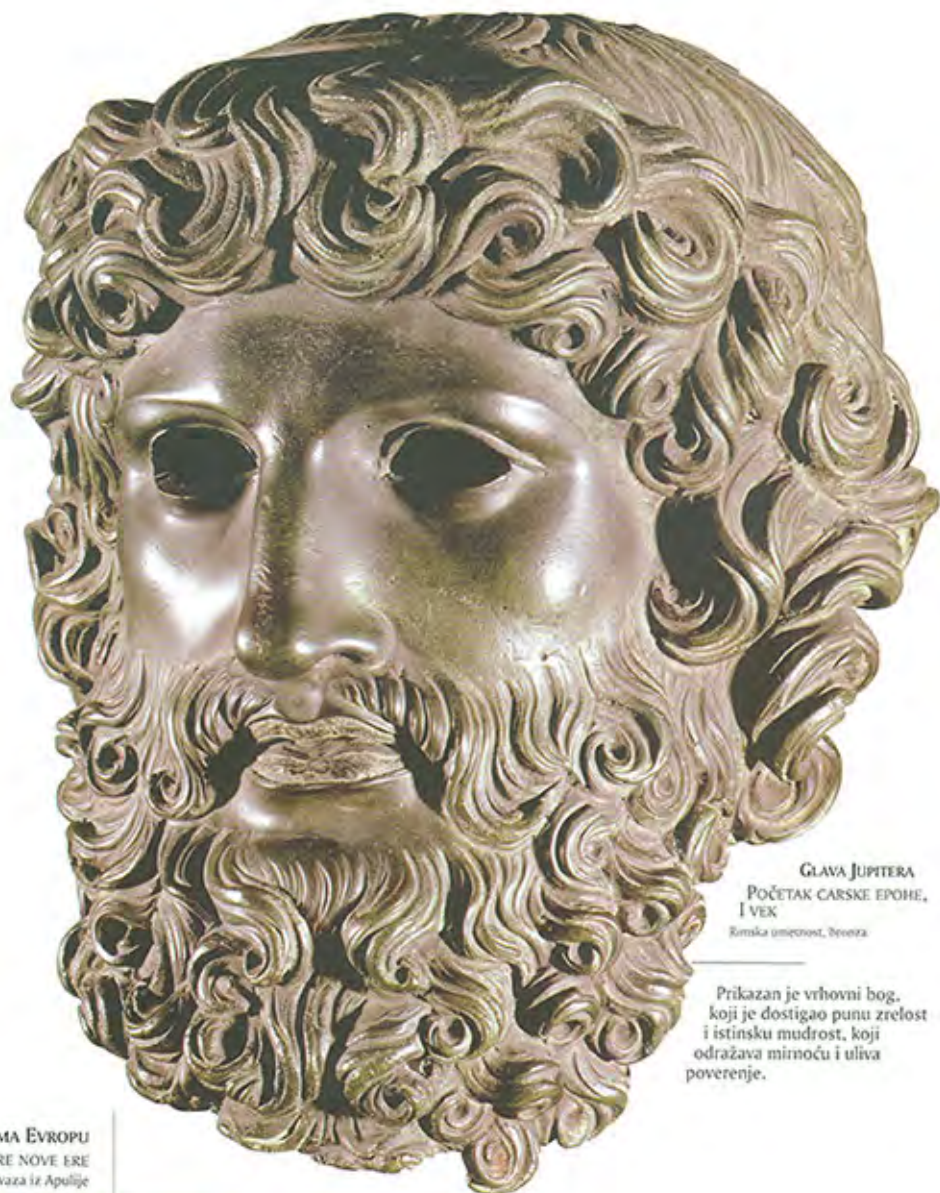

ZEVSOVO RODENJE
II VEK, HADRIJANOVO DOBA
Reljef na postamentu, mermor

Reja daje Kronu kamen umotan u pelene. Kron će, progutavši ga, misliti da je pojeo svog poslednjerođenog sina – Zevsa.

Himna Zevsu. „Lepo poraste, o Zevse Nebeski, i lepo ojača, brzo se mladićem stvori, uskoro lice ti jedro. Ali kao detetu još misao ti beše delatna. Tvoje braća, starija tvoja braća ti stoga ne osporiše tvoj pravedni deo, Nebeski Dom. Povest ona starih zlobnika lažljiva je: 'Žrebanjem, kažu oni, Kronidi podeliše carstvo'. No ko bi žreb između Olimpa i Hada izvlačio? Ko ako nerazuman nije? Da bi se žrebalo, potrebni su jednaki uložci; ovde, jedan su od drugog toliko udaljeni! Kada lažemo neka su nam laži bar uverljive. Ne, ne načiti tebe žreb kraljem Bogova, nego dela ruku tvojih, nego tvoja Krepkost i Snaga tvoja, koje posadi ti pokraj svog prestola. [...]

Zdravo, zdravo, Kronov sine, najviši Zevse, koji daješ svako dobro, svako blagostanje! Ko bi iskazao tvoje podvige, niko ih nije izvršio, niko ih neće izvršiti. Da, ko će ikada iskazati Zevsove podvige. Zdravo, o Oče, zdravo još jednom; daruj nas vrlinom i bogatstvom! S bogatstvom bez vrline čovek ne može da domaši visinu, niti sa vrlinom bez bogatstva. Daruj nas vrlinom i daruj nas blagostanjem!“ (Kalimah, *Himna Zevsu*)

GLAVA JUPITERA
POČETAK CARSKE EPOHE,
I VEK

Rimska umetnost, bronza

Prikazan je vrhovni bog, koji je dostigao punu zrelost i istinsku mudrost, koji odražava mirnoću i uliva poverenje.

ZEVS, U OBLIČJU BIKA, OTIMA EVROPU
DRUGA ČETVRTINA II Veka PRE NOVE ERE
Keramička vaza iz Apulije

Jupiter je najveći bog rimskog panteona. Poistovećen je sa Zevsom kao vrhovnim bogom. Nazivaju ga *Optimus Maximus*, „veoma veliki i veoma do-bri“. Uspostavljanje kulta se vezuje za Romula: u toku bitke između Rimljana i Sabinjana, Romul, pokazujući nebu svoje oružje, obećava da će podići Jupiteru hram na samom mestu gde se nalazio, ukoliko se napredovanje neprijatelja zaustavi. Rimljani pobeđuju, a hram Jupitera Statora (koji zaustavlja) uzdiže se u podnožju Kapitola. Kao vrhovnom bogu rimske države, Jupiteru se zaklinju konzuli kada stupaju na dužnost, a imperatori posebno poštuju njegov kult. Avgust je tvrdio da mu se pojavljuje u snu.

Zevsove ljubavi i potomstvo

Zevs ima brojne supruge. Prva je Metida, ali kako je Geja prorekla da će ćerka koja će im se roditi doneti na svet sina koji će mu preoteti vlast, Zevs proždire ženu pre no što se porodi. Dete, Atena, izaći će pod punim naoružanjem iz očeve glave (Hesiod, *Postanak bogova*, 924). Druga supruga mu je Temida. U braku sa njom, on postaje otac godišnjih doba, Ejrene (Mira), Eumonije (Discipline), Dike (Pravde), i Mojri (Sudbine).

Sa Dionom, Zevs ima Afroditu; sa Eumonijom, harite; sa Mnemosinom, Muze; sa Leto, Apolona i Artemidu; sa Demetrom, Persefonu. Zevs je oženjen svojom sestrom Herom. Sa njom deli vlast, i dobija decu Hebu, Ejlejtiju i Areja.

No Zevs ima avanture i sa smrtnicama. Alkmena, Dana-ja, Egina, Pluto, Ija, Kalisto i brojne druge, donose na svet njegovu decu. Da bi ih zaveo preobražava se u zlatnu kišu, u bika, u labuda, ili primenjuje kakvu drugu strategiju kako bi sakrio svoje, smrtnicama neizdrživo, veličanstvo. Iz ovih se ljubavi rađaju brojni polubogovi i heroji, te nema velike grčke porodice koja se ne hvali ovako visokim poreklom.

Bila to slobodna ljubav ili voljno uplitanje u ljudske stvari, tek ove prolazne avanture dovode do besa legitimnu suprugu, Heru, koja progoni ljubavnice svoga muža, kao i njihovu decu. Svađe među supružnicima nisu retke. Često puta se Zevs naljuti na Heru. Jednom prilikom će čak obesiti boginju za Olimp, sa nakovnjem okačnim o svaku nogu.

Kult

Kult Zevsa Polieusa slavljen je u vreme Dipolija. Glavna se svetkovina naziva Bufonija. Goveda su tada puštana na slobodu: čim se neko od njih približi ječmu ili pšenici položenoj blizu oltara, sveštenik mu prilazi i udara ga sekirom. Potom se životinja odere, pojede, i napuni slamom, a figura se upregne u kola. Za ubistvo biva optužena sekira, kojoj se izriče presuda a zatim se baca u more.

Od kralja Olimpa stoički filozofi su načinili simbol jedinog boga. Tako Kleant (232. pre n. e.) kaže: „Ti si tako vrhovni gospodar vasione da se, ništa na Zemlji ne dešava bez tebe, ništa na eteričnom nebu, ništa u moru.“ (Himna Zevsu).

Po Hesiodu, munje kojima se služi Zevs iskovali su kiklopi Argej, Bront i Sterop.

ZEVS BACA MUNJE
V VEK PRE NOVE ERE
Korintaska umetnost klasične epohe, bronza

Sizifa odlikuje lukavost, te ga neki smatraju Odisejevim ocem. Prijavljuje rečnom bogu Azopu da mu je kćer Eginu oteo Zevs. Zevs se tada razbesni i Sizifu pošalje Tanatos (smrt). Ali ovaj uspeva da okuje boga smrti, koga će sam Arej morati da oslobodi. Pre no što siđe u Podzemlje, Sizif od svoje žene zahteva da mu ne ukazuje posmrtno počasti, a potom traži od Hada da se vrati na zemlju kako bi je kaznio što mu je uskratila poštovanje. Vrativši se svetlosti živih, odbija da ponovo siđe u svet mrtvih. Tada biva osuđen da iznova uzbrdo kotrlja ogromnu stenu koja se, čim dostigne vrh brega, skotrlja u podnožje.